

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

25. dubna 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Články 49 a 54 SFEU – Svoboda usazování – Společnost usazená v jednom členském státě, která však vykonává svou činnost v jiném členském státě – Fungování a řízení společnosti – Vnitrostátní právní úprava, která stanoví použití práva členského státu, v němž společnost vykonává svou činnost – Omezení svobody usazování – Odůvodnění – Ochrana zájmů věřitelů, menšinových společníků a zaměstnanců – Boj proti zneužívajícím praktikám a vykonstruovaným operacím – Přiměřenost“

Ve věci C-276/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud, Itálie) ze dne 11. dubna 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 22. dubna 2022, v řízení

Edil Work 2 Srl,

S. T. Srl

proti

STE Sàrl,

za účasti:

CM,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení: K. Jürimäe (zpravodajka), předsedkyně senátu, L. Bay Larsen, místopředseda Soudního dvora vykonávající funkci soudce třetího senátu, N. Piçarra, N. Jääskinen a M. Gavalec, soudci,

generální advokátka: L. Medina,

za soudní kancelář: M. Krausenböck, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 11. července 2023,

* Jednací jazyk: italština.

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za Edil Work 2 Srl a S. T. Srl: R. Vaccarella, avvocato,
- za STE Sàrl: A. Pontecorvo a P. Sammarco, avvocati,
- za italskou vládu: G. Palmieri, jako zmocněnkyně, ve spolupráci s: F. Meloncelli, avvocato dello Stato,
- za Evropskou komisi: G. Braun, L. Malferrari a M. Mataija, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 19. října 2023,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 49 a 54 SFEU.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společnostmi Edil Work 2 Srl a S. T. Srl, na straně jedné, a společností STE Sàrl, na straně druhé, ve věci legality převodu vlastnictví komplexu nemovitostí známého jako Castello di Tor Crescenza (dále jen „hrad“) na první dvě společnosti.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Bod 2 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2121 ze dne 27. listopadu 2019, kterou se mění směrnice (EU) 2017/1132, pokud jde o přeshraniční přemístění sídla, fúze a rozdělení (Úř. věst. 2019, L 321, s. 1), uvádí:

„Svoboda usazování je jednou ze základních zásad práva Unie. Podle čl. 49 druhého pododstavce [SFEU], ve spojení s článkem 54 [SFEU] zahrnuje svoboda usazování společností kromě jiného právo zakládat a řídit takové společnosti za podmínek stanovených v právních předpisech členského státu usazení. Soudní dvůr Evropské unie k tomu podal výklad, že to zahrnuje právo společnosti založené podle právních předpisů jednoho členského státu přeměnit se na společnost, která se řídí právem jiného členského státu, pokud jsou splněny podmínky stanovené právními předpisy tohoto jiného členského státu, a zejména kritérium stanovené tímto jiným členským státem pro určení vztahu společnosti k jeho vnitrostátnímu právnímu řádu.“

Italské právo

- 4 Článek 25 legge n. 218 – Riforma del sistema italiano di diritto internazionale privato (zákon č. 218 o reformě italského systému mezinárodního práva soukromého) ze dne 31. května 1995 (GURI č. 128 ze dne 3. června 1995, s. 1, dále jen „zákon č. 218/1995“) stanoví:

„1. Společnosti, sdružení, nadace a jakékoli jiné veřejné nebo soukromé subjekty, i když nemají sdružovací povahu, se řídí právem státu, na jehož území došlo k dokončení řízení o založení. Italské právo se však použije, pokud se sídlo vedení nachází v Itálii nebo pokud se hlavní předmět činnosti těchto subjektů nachází v Itálii.

2. Rozhodným právem subjektu se řídí zejména:

- a) právní povaha;
- b) název nebo obchodní firma;
- c) založení, přeměna a zrušení;
- d) způsobilost k právním úkonům;
- e) ustavení, pravomoci a způsoby fungování orgánů;
- f) zastupování subjektu;
- g) způsoby nabývání a pozbývání postavení společníka nebo člena, jakož i práva a povinnosti s tímto postavením spojené;
- h) odpovědnost za závazky subjektu;
- i) důsledky porušení zákona nebo zakladatelské listiny.

3. Přemístění sídla do jiného státu a fúze subjektů se sídlem v různých státech jsou účinné pouze tehdy, jsou-li provedeny v souladu s právními předpisy dotčených států.“

- 5 Článek 2381 druhý pododstavec Codice civile (občanský zákoník) zní následovně:

„Pokud to zakladatelská listina nebo valná hromada umožňují, může statutární orgán delegovat své pravomoci na výkonnou radu složenou z některých svých členů nebo na jednoho či více svých členů.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 6 Hrad, nacházející se v okolí Říma (Itálie), byl jediným majetkem společnosti Agricola Torcrescenza Srl, jejíž činnost spočívala ve správě této nemovitosti. V roce 2004 uvedená společnost nejprve změnila svůj název na STA Srl a poté přemístila své sídlo do Lucemburska, kde se přeměnila na lucemburskou společnost STE, přičemž nadále provozovala hrad.

- 7 V roce 2010 byla na mimořádné valné hromadě společnosti STE, která se konala v Lucembursku, jmenována S. B. jedinou jednatelkou. Při této příležitosti S. B. jmenovala F. F., který nebyl akcionářem ani členem statutárního orgánu společnosti STE, oprávněným zástupcem, a udělila mu plnou moc k provádění „všech potřebných úkonů a operací, bez výjimky nebo vyloučení, vždy však v mezích předmětu činnosti společnosti“ (dále jen „sporné svěření pravomocí“).
- 8 V roce 2012 převedl F. F., jednající jménem a na účet společnosti STE, vlastnictví hradu na společnost S. T., která jej následně převedla na společnost Edil Work 2. V roce 2013 podala společnost STE u Tribunale di Roma (soud prvního stupně v Římě, Itálie) žalobu proti společností S. T. a Edil Work 2, kterou se domáhala zrušení obou převodů vlastnictví hradu z důvodu, že sporné svěření pravomocí je podle italského práva protiprávní.
- 9 Tribunale di Roma (soud prvního stupně v Římě) rozhodl, že toto svěření pravomocí je v souladu s právem, a žalobu zamítl. Vzhledem k tomu, že rozsudek tohoto soudu Corte d'appello di Roma (odvolací soud v Římě, Itálie) změnil, společnosti Edil Work 2 a S. T. podaly kasační opravný prostředek ke Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud, Itálie), který je předkládajícím soudem.
- 10 Tento soud poznamenává, že z čl. 25 odst. 3 zákona č. 218/1995 vyplývá, že italské právo povoluje přeměnu italských společností na zahraniční společnosti přemístěním jejich sídla do jiného členského státu za předpokladu, že přemístění je platné jak v členském státě původu, tak v členském státě určení.
- 11 Podle předkládajícího soudu však vyvstává otázka, zda založení společnosti STE jako lucemburské společnosti má za následek, že úkony řízení této společnosti, která si nicméně zachovala hlavní provozovnu v Itálii, podléhají lucemburskému právu.
- 12 V tomto ohledu tento soud uvádí, že obecným kritériem pro určení práva rozhodného pro sporné svěření pravomocí je ve smyslu čl. 25 odst. 1 zákona č. 218/1995 kritérium místa, kde byla společnost založena.
- 13 V souladu s druhou větou tohoto ustanovení se však italský zákon použije na společnosti, které mají „hlavní předmět činnosti“ v Itálii. Vzhledem k tomu, že se těžiště činnosti společnosti STE, a sice hrad, který je jejím jediným aktivem, nachází v Itálii, je právem rozhodným pro sporné svěření pravomocí italské právo.
- 14 Podle čl. 2381 druhého pododstavce občanského zákoníku přitom může statutární orgán společnosti s ručením omezeným delegovat své pravomoci pouze na členy tohoto statutárního orgánu. Svěření těchto pravomocí třetímu subjektu mimo společnost je tedy protiprávní.
- 15 Předkládající soud dále poznamenává, že podle judikatury Soudního dvora svoboda usazování zahrnuje právo společnosti založené podle práva některého členského státu přeměnit se na společnost jiného členského státu, pokud jsou splněny podmínky stanovené právem tohoto jiného členského státu, a zejména kolizní kritérium stanovené tímto jiným členským státem. Z toho vyplývá, že skutečnost, že je přemístěno pouze sídlo, a nikoli ústřední správa nebo hlavní provozovna, sama o sobě nevylučuje použitelnost svobody usazování na základě článku 49 SFEU.

- 16 Podle tohoto ustanovení navíc svoboda usazování zahrnuje nejen založení, ale rovněž „řízení podniků“. Řídící činnosti musí být v souladu s bodem 2 odůvodnění směrnice 2019/2121 vykonávány za podmínek stanovených právem členského státu usazení, kterým je v projednávaném případě Lucembursko.
- 17 Za těchto podmínek se Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Brání články 49 a 54 [SFEU] tomu, aby členský stát, v němž byla společnost (společnost s ručením omezeným) původně založena, uplatnil na tuto společnost ustanovení vnitrostátního práva týkající se fungování a řízení společnosti, pokud si společnost po přemístění svého sídla a znovuzaložení podle práva členského státu určení zachová hlavní provozovnu v členském státě původu, a dotčený úkon řízení má rozhodující vliv na činnost společnosti?“

K předběžné otázce

- 18 Úvodem je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury platí, že v rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska Soudnímu dvoru přísluší případně přeformulovat otázku, jež mu je položena. K těmto účelům může Soudní dvůr ze všech poznatků předložených předkládajícím soudem, zejména z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, vytěžit ty prvky unijního práva, které je s přihlédnutím k předmětu sporu v původním řízení třeba vyložit [rozsudek ze dne 16. února 2023, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Dítě nenarozené v době podání žádosti o azyl), C-745/21, EU:C:2023:113, bod 43].
- 19 V projednávané věci se předkládající soud táže Soudního dvora, zda články 49 a 54 SFEU brání tomu, aby se úkony řízení společnosti, která se nachází v situaci společnosti STE, řídily italským právem, přičemž poukazuje na okolnost, že tato společnost byla založena jako společnost jednoho členského státu, a sice Itálie, a následně přemístila své sídlo a byla založena podle práva jiného členského státu, a sice Lucemburska, přičemž si zachovala hlavní provozovnu v prvním členském státě.
- 20 Z informací, které má Soudní dvůr k dispozici, přitom vyplývá, že při tomto přemístění a této přeměně společnosti nebylo uloženo žádné omezení, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.
- 21 Vzhledem k tomu, že přemístění sídla a přeměna italské společnosti STA na lucemburskou společnost STE tedy nejsou relevantními okolnostmi pro odpověď na otázku položenou předkládajícím soudem, je třeba předběžnou otázku přeformulovat v tom smyslu, že podstatou otázky tohoto soudu je, zda články 49 a 54 SFEU brání právní úpravě členského státu, která obecně stanoví použití jeho vnitrostátního práva na úkony řízení společnosti usazené v jiném členském státě, která však vykonává hlavní část své činnosti v prvním členském státě.
- 22 V tomto ohledu je třeba zaprvé určit, zda se na situaci dotčenou ve sporu v původním řízení vztahuje svoboda usazování.

- 23 Článek 49 SFEU, vykládaný ve spojení s článkem 54 SFEU, přiznává právo na výkon svobody usazování společností založeným podle práva některého členského státu, jež mají sídlo, ústřední správu nebo hlavní provozovnu uvnitř Evropské unie (rozsudek ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 32).
- 24 Podle čl. 49 druhého pododstavce SFEU, vykládaného ve spojení s článkem 54 SFEU, zahrnuje svoboda usazování společností uvedených v posledně zmíněném článku zejména zřizování a řízení těchto společností za podmínek stanovených právem členského státu usazení pro vlastní společnosti (rozsudek ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 33).
- 25 Kromě toho mají uvedené společnosti právo vykonávat svou činnost v jiném členském státě, přičemž umístění jejich sídla, ústřední správy nebo hlavní provozovny slouží – stejně jako státní příslušnost v případě fyzických osob – k určení jejich navázání na právní řád členského státu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, Überseering, C-208/00, EU:C:2002:632, bod 57).
- 26 Při neexistenci sjednocení unijního práva spadá vymezení kolizního kritéria určujícího rozhodné vnitrostátní právo pro určitou společnost podle článku 54 SFEU do pravomoci každého členského státu, přičemž tento článek staví sídlo, ústřední správu a hlavní provozovnu společnosti na roveň jakožto uvedené kolizní kritérium (rozsudek ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 34).
- 27 V projednávané věci z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že zaprvé STE byla založena v roce 2004 jako lucemburská společnost, zadruhé tato společnost má své sídlo v Lucembursku a zatřetí vykonává hlavní část své činnosti v jiném členském státě, a sice v Italské republice.
- 28 S ohledem na judikaturu uvedenou v bodech 23 až 26 tohoto rozsudku je třeba konstatovat, že situace této společnosti, a zejména úkony řízení, které činí v souvislosti se svými činnostmi, jež vykonává v Itálii, spadají pod svobodu usazování.
- 29 Za těchto podmínek je třeba zadruhé určit, zda právní předpisy členského státu, které stanoví použití jeho vnitrostátního práva na úkony řízení společnosti usazené v jiném členském státě z důvodu, že tato společnost vykonává hlavní část své činnosti v prvním členském státě, představují omezení svobody usazování.
- 30 Za omezení svobody usazování ve smyslu článku 49 SFEU musí být považována veškerá opatření, která výkon této svobody zakazují, tvoří překážku tomuto výkonu nebo jej činí méně atraktivním (rozsudky ze dne 5. října 2004, CaixaBank France, C-442/02, EU:C:2004:586, bod 11, a ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 46).
- 31 Je přitom třeba podotknout, že právní úprava členského státu, která stanoví, že společnosti usazené v jiném členském státě, které vykonávají hlavní část své činnosti v prvním členském státě, musí při provádění svých úkonů řízení dodržovat kromě povinností vyplývajících případně z práva jejich členského státu usazení i právo prvního členského státu, by mohla ztížit řízení takových společností, neboť by je mohla zavazovat k dodržování požadavků kladených těmito dvěma normativními soubory.
- 32 Z toho vyplývá, že taková právní úprava může snížit atraktivitu výkonu svobody usazování, a proto představuje překážku výkonu svobody usazování.

- 33 V projednávané věci z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že STE je společností založenou podle lucemburského práva, jejíž sídlo se nachází v Lucembursku. Z předkládacího rozhodnutí však rovněž vyplývá, že pokud jde o její úkony řízení, použití čl. 25 odst. 1 druhé věty zákona č. 218/1995 podřizuje tuto společnost italskému právu, a to pouze z toho důvodu, že hlavní část své činnosti vykonává v Itálii.
- 34 Za těchto podmínek by společnost nacházející se v situaci STE mohla podléhat kumulativně jak lucemburskému, tak italskému právu. Takové kumulativní použití práva dvou členských států přitom může ztížit řízení této společnosti.
- 35 Zatřetí je tedy třeba analyzovat, zda by omezení svobody usazování vyplývající z takové právní úpravy, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, mohlo být přesto odůvodněné.
- 36 Z ustálené judikatury vyplývá, že omezení svobody usazování lze připustit pouze tehdy, je-li odůvodněno naléhavými důvody obecného zájmu. Je ještě třeba, aby toto omezení bylo způsobilé zaručit uskutečnění daného cíle a nepřekračovalo meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytné (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 13. prosince 2005, Marks & Spencer, C-446/03, EU:C:2005:763, bod 35, a ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 52).
- 37 V tomto ohledu je třeba bez dalšího uvést, že předkládající soud neuvádí důvody, které by odůvodňovaly omezení svobody usazování vyplývající z použití čl. 25 odst. 1 druhé věty zákona č. 218/1995 na úkony řízení společnosti právoplatně založené podle práva jiného členského státu a vykonávající hlavní část své činnosti na italském území. Takové údaje nevyplývají ani ze znění tohoto ustanovení, ani ze znění článku 2381 občanského zákoníku.
- 38 Z písemností italské vlády naproti tomu zaprvé vyplývá, že dotčené omezení svobody usazování je odůvodněno cílem ochrany akcionářů, věřitelů, zaměstnanců a třetích osob.
- 39 V této souvislosti je třeba připomenout, že ochrana zájmů věřitelů, zaměstnanců a menšinových společníků patří mezi naléhavé důvody obecného zájmu uznávané Soudním dvorem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 54 a citovaná judikatura).
- 40 Články 49 a 54 SFEU tak v zásadě nebrání opatřením členského státu, jejichž cílem je, aby nebyly nepřiměřeně dotčeny zájmy věřitelů, menšinových společníků a zaměstnanců společnosti, která byla založena podle práva jiného členského státu, ale která vykonává hlavní část své činnosti na vnitrostátním území.
- 41 Nicméně v souladu s judikaturou citovanou v bodě 36 tohoto rozsudku musí být omezení dotčené v původním řízení způsobilé zaručit uskutečnění cíle ochrany věřitelů, menšinových akcionářů, jakož i zaměstnanců a nesmí překračovat meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytné.
- 42 Kdyby přitom čl. 25 odst. 1 druhá věta zákona č. 218/1995 měl být vykládán v tom smyslu, že každý úkon řízení společnosti právoplatně založené podle práva jiného členského státu, která však vykonává hlavní část své činnosti v Itálii, musí podléhat italským právním předpisům, nebylo by možné v konkrétním případě ověřit existenci rizika poškození zájmů věřitelů, menšinových akcionářů nebo zaměstnanců. Je totiž třeba upřesnit, že takové riziko může záviset zejména na druhu přijatého úkonu a měnit se v závislosti na akcionářské struktuře dotčené

společnosti. Mimoto právní předpisy členského státu, v němž je dotčená společnost založena, mohly zohlednit výše uvedené zájmy, což je okolnost, kterou nelze zohlednit při automatickém použití italských právních předpisů.

- 43 Za těchto podmínek taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, překračuje meze toho, co je nezbytné k dosažení cíle ochrany zájmů uvedených v bodě 39 tohoto rozsudku.
- 44 Zadruhé italská vláda tvrdí, že cílem dotčené vnitrostátní právní úpravy je boj proti zneužívajícím praktikám tím, že brání jednání spočívajícímu ve vytváření čistě vykonstruovaných operací postrádajících hospodářskou podstatu.
- 45 V tomto ohledu je třeba připomenout, že členské státy mají zajisté možnost přijmout veškerá opatření k zabránění podvodům nebo k jejich postihu (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 9. března 1999, Centros, C-212/97, EU:C:1999:126, bod 38, a ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 61).
- 46 Kromě toho boj proti daňovým únikům a vyhýbání se daňovým povinnostem může odůvodnit omezení svobody usazování stanovené v článku 49 SFEU za předpokladu, že zvláštním cílem takového omezení je zabránit jednání spočívajícímu ve vytváření čistě vykonstruovaných operací postrádajících hospodářskou podstatu, jejichž cílem je vyhnout se dani obvykle dlužné ze zisků dosažených z činností vykonávaných na vnitrostátním území (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 12. září 2006, Cadbury Schweppes a Cadbury Schweppes Overseas, C-196/04, EU:C:2006:544, bod 55, jakož i ze dne 20. ledna 2021, Lexel, C-484/19, EU:C:2021:34, bod 49).
- 47 Soudní dvůr nicméně rozhodl, že umístění statutárního či skutečného sídla společnosti v souladu s právními předpisy některého členského státu s cílem využít výhodnějších právních předpisů není jako takové zneužitím (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 9. března 1999, Centros, C-212/97, EU:C:1999:126, bod 27, a ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 40).
- 48 Kromě toho pouhá okolnost, že společnost, která má své sídlo v jednom členském státě, vykonává hlavní část své činnosti v jiném členském státě, nemůže založit obecnou domněnku o podvodu a odůvodnit opatření zasahující do výkonu základní svobody zaručené Smlouvou (obdobně viz rozsudek ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 63).
- 49 Kdyby přitom v projednávaném případě měla být právní úprava dotčená v původním řízení vykládána v tom smyslu, že vyžaduje systematické použití italského práva na veškeré činnosti řízení společnosti usazené v jiném členském státě, která však vykonává hlavní část své činnosti v Itálii, znamenalo by to zavedení domněnky, že jednání takové společnosti je zneužívající. Taková právní úprava by s ohledem na úvahy uvedené v bodech 47 a 48 tohoto rozsudku byla nepřiměřená (obdobně viz rozsudek ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 64).
- 50 Za těchto podmínek je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že články 49 a 54 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, která obecně stanoví použití jeho vnitrostátního práva na úkony řízení společnosti usazené v jiném členském státě, která však vykonává hlavní část své činnosti v prvním členském státě.

K nákladům řízení

- 51 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Články 49 a 54 SFEU

musí být vykládány v tom smyslu, že

brání právní úpravě členského státu, která obecně stanoví použití jeho vnitrostátního práva na úkony řízení společnosti usazené v jiném členském státě, která však vykonává hlavní část své činnosti v prvním členském státě.

Podpisy